

Mihail Sadoveanu

DUMBRAVA MINUNATĂ

Editura Ion Creangă

DUMBRAVA MINUNATĂ

I

Se vede ce soi rău este duduiă Liruca.

Doamna Mia Vasilian dă noilor sale cunoștinți informații despre persoana sa c-un aer de tineretă naivă.

... Acum *doudzeci și trei de ani*, cînd a adus-o barza în casa părinților domniei-sale, i s-a pus numele Maria, închipuiți-vă!

Cele două soții de funcționari, proaspăt transferați în tirgul nostru de guvernul conservator, o ascultau cu interes, făcînd însă în sine rezerve personale asupra anilor. Numele li se părea convenabil.

Un nume destul de frumos, nu-i așa?

Cum a început însă a îngîna cele dintîi cuvinte, dumneai și l-a schimbat singură. C-o voce muzicală, țuguindu-și buzișoarele, răspundea totdeauna: *Pe mine mă cheamă Mia!* Și Mia i-a rămas numele.

Cineva făcea, atunci, observația că asta dovedește la copilă „simțul muzicei“.

Intr-adevăr, doamna Mia Vasilian poate mărturisi fără sfială că e o muzicantă desăvîrșită! Toată lumea recunoaște că dumneai are o voce fermecătoare!

De altminteri a și urmat patru ani la Conservator. Celebra Teodorini o iubea și-i prezicea un viitor strălucit. Era vorba, în familie, să fie trimisă la Milano.

Părinții săi erau bogați, aveau moșie mare în Buzău, lîngă Leontești. Echipaje, servitori în livrele, guvernante... Cu asta s-a născut și-a crescut Mia Vasilian.

Adesea, tatăl său, boier Anastase, o lua pe genunchi și-i arăta portretele strămoșilor în rame ovale aurite.

Din strălucirea de altădată i-a rămas cel puțin atita: o creștere nobilă!

În condițiile de odinioară, căsătoria cu Vasilian ar fi apărut ca o mezalianță, căci domnia-sa e născută Papazoglu.

Avînd însă în vedere atîtea și atîtea lucruri, speculații nefericite, inimizități politice, a trebuit să se resemneze. Totuși nu se poate spune, nu-i așa? că Vasilian nu-i de familie bună. E dintr-o foarte bună familie, dimpotrivă, boieri moldoveni, însă oricine va recunoaște că Papazoglu e altceva: e un nume celebru.

În sfîrșit, principalul e că se simte bine și e fericită. Și Jorj îi satisface toate capriciile... Altfel nici nu se poate. El e cu cincisprezece ani mai mare ca ea și a mai fost însurat o dată.

I-a rămas și un copil, o fetiță care — cum să spun? — care e un fel de ghimpe între ei... un copil, vai! destul de rău crescut.

Asta aduce puțină umbră vieții lor, nu-i așa? Căci Vasilian a luat-o din dragoste. Văzînd împotrivirea ei de la început, bietul Jorj căzuse bolnav.

A trebuit să cedeze; și la nuntă avea o toaletă așa de frumoasă, așa de elegantă, încît o invidiau toate prietinile.

— Eu sînt cam dificilă, încheie c-un zîmbet dulce doamna Mia Vasilian, și am gusturi deosebite. Îmi place mai cu samă eleganța și fineța... Nu înțeleg de ce nu mai aduce cafeaua! urmă ea săltînd din jîlt cu vioiciune.

— Lasă mata, madam Vasilian, o potoli cucoana cea mai bătrînă, nu te deranja. Trebuie să vie. Pînă atuncea îmi răsucesc țigara...

Mia Vasilian tropăi măruntel pînă la sonerie și apăsă prelung pe buton, încruntînd sprincenele încondeiate negru. Iar cucoana Emilia, aruncînd o privire fugară și cu diferite înțelesuri, cătră fiica sa, madam Neicu, deschise poșeta și începu a cotrobăi prin ea căutînd o mică tabachere de argint în care ținea tutun de calitate a doua.

Doamna Mia Vasilian, soția cunoscutului avocat din tîrgul nostru, observase privirea cucoanei Emilia și zîmbi. I se părea foarte ciudat cum o mamă așa de înaltă și de groasă poate să aibă o fată așa de uscată și subțire — ca o ață... Las' că amîndouă sînt urite și fără gust îmbrăcate. Și au niște pălării... Cum pot niște femei de condiție să poarte asemenea pălării?

Servitoarea, o fetică vie cu mutrișoară de veveriță, intră păturindu-și șorțul alb.

— Ați sunat, cuconiță?

— *Ma chère*, îi răspunse blind Mia Vasilian, așteptăm niște cafele care nu mai sosesc...

— Îndată, cuconiță... și servitoarea dispăru îndărăt.

Doamna Mia Vasilian făcu doi pași spre fereastra deschisă.

— Frumoasă zi, vorbi ea, totuși mi se pare prea cald. Ne aduce și șerbetul de portocale îndată. Fetița asta e foarte inteligentă și-mi cunoaște toate gusturile. Și cu servitori, dragă cucoană Emilie, trebuie să știi cum să te porți.

— În ziua de azi nu mai sînt servitori ca altădată, observă cucoana Emilia.

Doamna Vasilian răspunse zimbînd:

— Cu ai mei, eu sînt foarte mulțumită. La mine servitorii se tem de un singur lucru: să nu-i concediez...

Madam Neicu își strînsese buzele subțiri, ar fi vrut să răspundă ceva. Dar se stăpîni și tăcu.

— Cu toate acestea și eu îi schimb destul de des, ce să fac? se tîngui nevinovat doamna Vasilian. De unii trebuie să mă despart. Mai cu samă pe cei rău-crescuți nu-i pot suporta... La mine, dragă madam Neicu și dragă cucoană Emilie, năcazurile sînt cu totul de altă natură. Prea mult n-am a mă plinge, dar totuși, trebuie să știți că, la marginea tirgului acestuia nenorocit, trăiesc niște bătrîni ridicoli, părinții „predecesoarei” mele. Nu trecea o zi și cereau lui Jorj să le trimită copila, că vor numai decît să vadă pe Lizuca lor, că fără Lizuca lor nu pot trăi! Dacă bietul copil nu a avut parte de o creștere îngrijită, numai bătrînii sînt de vină. De-acolo a venit cu niște mutre și cu niște obiceiuri de țărancă, dragele mele, încît, drept să vă spun, mie mi-i și groază. Vă închipuiți dumnea-voastră că nu pot pune pe ea o broderie ori o panglică? E de admis ca la vîrsta ei — are șase ani! — să nu poată face o reverență în fața unor persoane mai în vîrstă? Eu am fost crescută altfel. Lucrurile acestea pe mine mă horipilează.

Slujnica cu mutrișoară de veveriță se ivi în umbra ușii, purtînd tablaua cu dulceață și cafele.

— Cuconiță, vorbi ea delicat, domnul locotenent Micuș Lazăr întreabă dacă binevoiți a-l primi.

— Cum nu? Să poftească; astăzi e ziua mea de primire; dumnealui e totdeauna binevenit! răspunse doamna Vasilian cu o voce puţin mai înaltă.

Şi săltînd în rochia-i foşnitoare, făcu doi paşi spre uşă. Cînd zări uniforma verzie, capul blond şi lins şi obrazul ras şi uşor pudrat al ofiţerului, făcu un gest de poftire cu minile şi zîmbi dulce.

— Domnule Micuş, nu te-am văzut de-un secol, cîntă ea. Şi tînărul se opri uimit la doi paşi, întorcînd puţin capul şi ascultînd muzica glasului ei.

— Doamnă, răspunse el ceremonios, sint foarte fericit că nu m-aţi uitat...

Cu călcăile lipite, inclînîndu-se adînc, apucă uşor mînuţa întinsă a doamnei Vasilian şi-i sărută virfurile degetelor. Slujnicuţa aşezase pe măsuta dintre cucoane tablaua şi se întorsese, privind cu admiraţie. Cucoana Emilia şi madam Neicu stăteau cu linguriţele în mînă şi nu ştiau dacă ar fi potrivit să absoarbă şerbetul. În sfîrşit, îl inghipiră, şi pe cînd adăogeau apa trebuitoare, ofiţerul se înfăţişă şi-naintea lor, elegant şi solemn.

Schimbul de complimente care urmă, mişcările rotunde, zîmbirile şi poftirile împrăştiară în salonaşul grenat ca un abur de nobilă uitare şi voie bună. Nimeni nu băgă de samă cînd se strecurase, printre scaune, spre tablaua cu şerbet, Lizuca, năcazul doamnei Vasilian.

Era o fetiţă mărunţică, însă voinică şi plinuţă. Rochiţa de doc albastru stătea strîmbă şi în chip cu totul nepermis pe trupuşorul ei. Botinuşele îi erau pline de colb şi cu şireturile desfăcute. Colţunii căzuseră şi arătau nişte picioruşe pirlite de soare, cu genunchii nu tocmai curaţi. Capu-i era foarte scurt tuns, băieşteşte, şi arăta în rotunzimea lui felurite bulbucaţiuri neregulate. Năsuşoru-i mititel ar fi avut nevoie de batistă, lucru pe care-l dovedeau şi mînicile rochiţei. Gura-i era cam mare şi obrajii prea roşii. Nu era deloc frumuşică şi delicată duduia Lizuca. Numai ochii căprii, umbriţi de gene negre, aveau în ei cîte-o mică floare de lumină.

Fără să stea deloc în cumpănă şi fără să-i pese de nobila adunare, Lizuca păşi uşor însă hotărit spre măsuta cu dulceaţă şi, înfigîndu-şi două degete în chisea, le scoase împodo-

bite c-o bucată nestatornică de șerbet. Tocmai cînd se îndeletnicea s-o prindă cu gura și cu limba fără a pierde nimic, slujnicuța o zări și dădu un tipăt.

— Ce-i, *ma chère*? se întoarse cu mirare doamna Vasilian.

Dar cînd văzu despre ce era vorba, cînd înțelese ce contrast și ce sacrilegiu s-a produs în salonașul său grenat, singele i se ridică brusc în obraji și-i fulgeră în ochi.

— Ce înseamnă asta, Eleno? vorbi ea apăsător, c-o voce scăzută, dramatic. De cîte ori te-am făcut atentă asupra acestor lucruri? De ce-ai înlemnit? Ia-o! . . . Nu-nțelegi că, dacă o mai văd o clipă, trebuie să chemați doctorul? Ah! e ceva îngrozitor! oftă ea cu deznădejde, întorcîndu-se spre musafiri. E zadarnic orice; zadarnic! Nu știu ce să mai fac cu copilul acesta. Uitați-vă dumneavoastră cu ce obiceiuri mi-a venit de la bunicii ei. Eu i-am spus de multe ori lui Jorj că copilul acesta e o rușine și-o nenorocire. Chiar de aceea Jorj nici n-o mai trimete la bătrîni . . . E o hotărîre pe care nu pot decît s-o aprob!

Cucoanele dădeau din cap c-o adîncă înțelegere a lucrului; și ofțară. Domnul Micuș părea nedumerit. El ar fi dorit să ridă. Și-i părea rău că de pe fața doamnei Vasilian a pierit lumina.

Dar stăpîna casei era o ființă fină și înțelegătoare. Cum văzu că Elena s-a năpustit și a apucat pe copilă în ghiare ca uliul, trăgînd-o în salturi violente și neregulate spre întunericul antreului — se întoarse spre domnul Micuș cu acel suav zîmbet pe care, oricît s-ar sili, nu-l poate avea nici o femeie din tirgul nostru.

— Domnule Micuș, zise ea, după acest intermezzo, te rog să aștepți puțin pînă ce ți-oi aduce dulceață de smeură. pe care am făcut-o eu singură ieri.

— Cu această minută . . . răspunse ofițerul, înclinîndu-se iar și sărutînd unghiile trandafirii.

Ca și cum această galanterie ar fi fost un semnal, cucoana Emilia și madam Neicu se priviră și se ridicară deodată. Împotririle, protestările, explicațiile, zîmbetele nu pînură prea mult, și, după ieșirea celor două cucoane, în salon se făcu un răstimp liniște, apoi răsună un ușor ris cristalin, semn că orice supărare se uită destul de lesne pe lumea asta . . .

— Vină-ncoace, gîngania dracului ! icnea cu obidă slujnicuța, trăgînd de o aripă și smuncind după ea pe Lizuca. Din pricina ta să-ndur eu observații și ocări !

Fetița începu a scînci subțire, înțepenindu-se în picioare și trăgîndu-se într-o parte :

— Lasă-mă ! dă-mi drumul ! Tu ești o servitoare . . . Am să te spun la tata.

— Da ? ai să mă spui ? Și slujnica îi făcu vînt înainte, ajutîndu-se puțin și cu piciorul. *Domnu* nu vine degrabă acasă și pînă s-a întoarce-el, îți spînzurăm noi *chelea*-n băț !

Lizuca făcu bot și întoarse o privire de ură pe sub sprîncelele încruntate.

— Așa ? strigă slujnicuța ; te uiți ca hoții ? Are dreptate cuconița. Dihanie și soi rău ce ești !

Prinzînd iar pe copil de-o poală a rochiței îi făcu ceea ce se cheamă *un jurub*, răsucindu-i în moalele capului unghia cea mare și monturile degetelor. Văzînd că Lizuca se stăpînește încă, îi mai făcu unul și mai îndesat, și mai în răspăr, pînă ce simți sub degetele minii celeilalte carnea tremurînd și auzi lacrimile forfotînd în năsușorul cel neînsemnat.

— Mai na și dobîndă, vorbi ea rizînd, ș-o plesni cu palma peste capul tuns. Să te duci și să te-ntorci cînd te-oi chema eu !

Lizuca se poticni și se izbi cu capul de perete. Apoi, smîrcîind, își inghiți și-și stăpîni lacrimile și întoarse iar pieziș spre slujnică privirea de hoț.

Dar Ileana intrase în kuhne și vorbea subțire și năvalnic cu bucătăreasa. Duduia Lizuca putu să-și usuce în voie lacrimile cu acea parte a minicilor cu care își ștergea și nasul. Apoi observă, aproape, pe prietînul ei Patrocle, și-i zîmbi.

Patrocle era un boldei roșcat, cu picioarele scurte și strimbe și cu capul mare. Între ochii omenești, sprînce-nați negru, avea adînci creșuri perpendiculare și anii și experiențele vieții îi încărunțiseră peri din jurul botului.

Îndată ce văzu surisul duduii Lizuca, se apropie și începu a-i linge mina, plină încă de șerbet de portocale.

— M-au bătut și ieri, oftă Lizuca ; m-au bătut și azi ; mă bat în fiecare zi. . .

Patrocle o înțelese, ca totdeauna. După ce-i curăți mina, se întoarce pe laele de dinapoi, se înălță și se sprijini ușor de pieptul fetei și o mîngîie, ștergîndu-i de pe obraz urma lacrimilor sîrate.

— Patrocle, îi zise Lizuca; tata nu mai vine de la București, și pe bunici nu i-am văzut de multă vreme. Nici nu ne lasă să ne mai ducem pe-acolo. De cînd a murit mama, noi petrecem tare rău.

Patrocle scheună ușor și-o privi cu ochii lui frumoși, cer-cuți cu aur.

— Într-adevăr, răspunse el, petrecem foarte rău.

— Pst ! i-auzi ! vorbi iar Lizuca, înălțînd un deget. Mă-mica ride. Mămica ride totdeauna. Mama noastră nu ridea așa. . .

Fetița rămase cu urechea ațintită, apoi căzu pe gînduri. Și șopti ușor — cătră o umbră vagă, care-i apăruse deodată :

— Tată, eu am auzit pe mămica rizînd în salon cu domnu Micuș. . .

Cucoana Emilia și madam Neicu tocmai ieșeau de la vizită și se îndreptau spre porța de la stradă. În trecere, bătrîna își puse mina în creștetul copilului :

— Ce ai, fetiço, întrebă ea. Ai plîns ?

Lizuca respinse mina care o mîngîia și privi pieziș și fără prietinie spre cele două cucoane. Nu răspunse și se trase la o parte, urmată de tovarășul ei.

— Copil rău, declară cucoana Emilia, pe cînd madam Neicu asculta atentă risul cristalin din salonaș. Deplin înțelese și făcîndu-și semne cu ochii, amîndouă trecură domol în strada singuratică, sub copleșitoarea căldură a verii.

În urma lor, în fața casei cu persienele lăsate, Lizuca rămase gînditoare, cu ochii ațintiți și cu sprîncenele ușor încruntate. În preajmă-i se desfășurau cîteva răzoare uscate, cu flori sîrate și ofilite. Globuri de sticlă colorată, înălțate în bețe, răsfrîngeau imaginile diforme ale copilului și că-țelului.

Duduia Lizuca nu stătu mult în cumpănă.

— Patrocle, vorbi ea înălțînd lîngă nas arătătorul minii stîngi, eu nu mai stau aici. Mă duc la bunicii mei.

Cînele o privea tîntă.

Fetița se strecură spre cerdacul de dîndos, pe unde o scosese slujnicuța și trase dintr-un colton al ei o hăinuță și-o

beretă de lână roșie. Se plecă și-și ridică colșunii căzuți. Apoi iar rămase gînditoare.

Ștînd cumințe pe coadă, Patrocle îi urmărea toate mișcările. Îndemnat de prevederea stăpînei lui, se prelinse, nesimțit și cu urechile clăpăuge, spre bucătărie, și se întoarse în scurt, purtînd delicat în gură, numai de o margine, o felie mare de pine albă. Un glas răgușit răsună în urma lui:

— Țibă! turba naibii! bată-te Dumnezeu să te bată și n-ai mai ajunge! O bucată de lemn sună cu zgomot în cerdac și săltă de cîteva ori în capete, pe urmele cășelului. Patrocle întoarse capul, înțelese că urmărirea încetează și veni cu pinea la tovarășa lui.

— Patrocle, de ce duci pinea în gură? întrebă rizînd Lizuca.

— Pentru că n-am buzunar! îi răspunse cu ochii cășelului foarte vesel.

— Atunci s-o strîngem la mine, s-avem la vreme de nevoie, hotărî duduia Lizuca; și primînd de la Patrocle pinea, o așeză cu grijă într-un buzunar al hăinușei roșii. Ne mai trebuie ceva, urmă apoi fetița, și pe urmă fugim. Ne ducem în lume, la bunicii noștri!...

Lizuca cunoștea toate cotloanele casei. Găsi îndată cenușa de care avea mare nevoie, umplu cu ochi celălalt buzunar al hăinușei sale și se întoarse spre porțița de la stradă.

— Tărișele ori făina nu sînt bune, explică ea. Este o poveste cu copiii rătăciți pe care mi-o spunea bunicuța — ș-a-colo se vede că iepurii și vulpile lîngeau dîra de făină și de tărișă și copiii n-au mai putut cunoaște drumul înapoi. Ca să se cunoască semnele, trebuie să presuri cenușă. Hai să mergem, Patrocle!

— Hai! răspunse cășelul. Și ieșiră amîndoi pe porțiță, pornînd pe-un drum lung și plin de peripeții.

III

Sfat cu Sora-Soarelui

Vremea era pe la toacă, dar căldura era încă în toi și juca rotînd ca răsfrîngerile unei ape tainice pe deasupra caselor adormite. Ulița se ridica, pustie și singuratică, spre străluci-

rea asfințitului. Clopote începură a bate dulce și trist, de la bisericile târgului. Fetița se opri o vreme în loc, ascultînd.

— Așa sunau clopotele și atunci... șopti ea cu ochii duși.

Cei doi tovarăși trecură domol pe cărarea din marginea uliții pînă sus în deal, la plopul lui Mihalcea. Acolo Lizuca se opri și băgă de samă că s-a isprăvit cenușa.

— Patrocle, ce facem noi acum? întrebă ea pe cățel.

Patrocle își scutură urechile mari și o privi tîntă:

— Nu știu, stăpîină!

Prin plopul tremurător străbătu un freamăt prelung. Duduia Lizuca zise:

— De aicea trebuie să apucăm pe drumușorul de la stînga. Chiar și frunzele plopilor se-ntorc într-acolo. Pe urmă, avem să trecem printre livezi și prin dumbrava Buciumenilor — și îndată dăm de căsuța bunicilor. Dacă am isprăvit cenușa, mergem pînă acolo și înapoi nu ne mai întoarcem. Acolo nu ne bate nimeni și bunicuța are să plîngă și are să se bucure că am venit. Pe tine te dor picioarele, Patrocle?

— Nu.

— Nici pe mine. Hai să mergem. Uite, Patrocle, pe aicea drumul e mititel și îngust, da-i mai frumos decît în tîrg. Și la dreapta, și la stînga, s-au adunat păpușoi. Se mișcă și sună ca niște săbii. Dar cu nu mă tem. Ei ne îndeamnă înainte și ne pot apăra de multe jivine rele. Vezi tu? Păpușoii au și împărăteasă, Patrocle. O floare mare și mîndră: bunica zice că o cheamă Sora-Soarelui. Să ne oprim aici, lingă ea. Ce mai faci mata, Sora-Soarelui?

Floarea cu coroana aurie se clătină lin spre copilă, la adierea vîntului.

— Îmi pare bine că te găsesc înaltă și frumoasă, urmă Lizuca. Noi ne ducem la bunicuța și la bunicul.

— Foarte bine, aprobă floarea-soarelui.

— Căci acasă nu mai putem sta. Tata a bătut din picior la bunici și nu mă mai lasă la dinșii. Și cînd era tata acasă, mămica se sfădea cu dînsul; țipa subțire, cerea să vîndă livezile și pădurea. Tata nu voia și zicea că sînt ale mele, rămase de la mama. Iar mămica tropăia mărunțel și se uita holbat și a căzut pe scaun leșinată; și tata a sărit și a stropit-o cu apă. Pe urmă tata s-a dus; iar mămica mă tot bătea, dar eu nu plîngeam. Mă strecuram la Patrocle, în cușca lui, și stam acolo

ascunsă și mă gindeam la mama, care s-a dus și nu s-a mai întors. Mama mea a murit, Sora-Soarelui!

Floarea lăasă să cadă deasupra copilei două petale ca niște fluturi de lumină și clătină întristată din cap.

— Așa-i că pe aici e drumu la bunicii mei? Atunci hai să mergem, Patrocle, că altfel întârziem.

La doi pași de duduia Lizuca, cățelul scurma ușurel cu o labă un mușuroi de furnici, apoi își vârî botul în el, mirosind. Îndată începu să scuture din cap și să pufnească, țopăind la dreapta și la stînga.

Lizuca începu a ride:

— Vezi, Patrocle, dacă nu le dai pace, ele te mușcă. Stăi cuminte, să ți le iau de pe bot și să le dau drumul în iarbă. Nu știi mata că aici este și împărăteasa furnicilor? Și dacă o scăpăm de primejdii, ea ne dă un fir de pai; și cînd avem nevoie de dînsa îndată vine să ne ajute, cu toate furnicile ei. Așa. Uite paiul. Hai să mergem. Rămii sănătoasă, Sora-Soarelui.

IV

Unde s-arată sfînta Miercuri

Coborîră printre livezi, unde adiau miresme calde de cimbrîșor și ceară. Garduri foarte înalte de nuiele, cu streșină de spini, se ridicau la dreapta și la stînga. Și sălcii bătrîne, cu forme ciudate, își mișcau domol pletele argintii. Lizuca știa că sălciiile acestea sînt oameni și dibăanii înțeleniți din veacuri vechi de o vrajă. Le privea cu sfială și le asculta cum oftează și cum șoptesc.

Drumul celor doi tovarăși mai întârzie o vreme lîngă o adunare liniștită de gîngăanii mărunte și roșii, punctate cu negru.

— Patrocle, acestea-s vacile-Domnului, zise fetița.

— Știu, dar haide să mergem, că acuși asfințește soarele, răspunse cățelul.

— Mergem, Patrocle, nu te supăra. Uite, pe coasta de dîncolo se vede dumbrava. Acuși ajungem.

Era în juru-le tăcere și singurătate; ș-o lumină dulce se cernea printre crengile sălciiilor. Nu se auzea nici lătrat de cîne, nici chemare de pasere. Parcă intraseră în ținutul unui basm... Deasupra, departe, se pleca cerul albastru spre dumbravă, curgînd ca o apă; ș-o împărăteasă pajură plutea pe talazul acela, cu aripile neclintite.

Dar deodată, la o cotitură, răsări ca din pămînt o babă mărunțică și mohorită, cu ochii mititei și cu nasul coroiat. Venea încet spre cei doi tovarăși, sprijinindu-se într-un toiegel alb. Patrocle ciuli o clipă urechile, mîrii ușor, apoi rămase cuminte lingă Lizuca.

La doi pași de copil, bătrînica se opri și deschise o gură fără dinți, cu buzele uscate și supte. Întrebă clătînd din cap:

— Așa-i că te duci la bunicuța?

Lizuca o privi uimită. De unde știa bătrîna că ea și cu Patrocle se duc la bunicuța? Apoi înțelese și zimbî:

— Așa-i că mata ești sfînta Miercuri? vorbi ea fericită. Pînă acuma nu te-am văzut niciodată, dar acuma te cunosc. Unde ți-i cățelușă cea cu dinții de fier și cu măsele de oțel?

Sfînta Miercuri răspunse zimbînd:

— Am lăsat-o acasă, să-mi păzească gospodăria.

— Da? îi răspunse Lizuca. Noi nu ne temem de dînsa, că sîntem oameni buni. Sărut mîna, sfîntă Miercuri, acuși asfințește soarele și Patrocle se teme să nu întîrziem.

— Du-te, puiu babei, îi răspunse bătrîna punîndu-i mîna în creștet. Mata ești o copiliță orfană și năcăjită.

Cei doi tovarăși trecură înainte. Sfînta Miercuri rămase o clipă uitîndu-se după ei. Parcă stătea în cumpănă, nehotărîtă. Apoi apucă la deal și, cu destulă greutate, trecu pîrleazul unei grădini. Lizuca și Patrocle grăbiră pasul. Livezile rămaseră în urmă și ei ajunseră în fundul văii, la o punte de lemn și la un pirău care clipea și gilgiua prin ierburi și printre maluri înalte de humă.

Broaștele care stăteau de pază la punte săriră în apă, una după alta. Lizuca se opri, cu inima bătînd; apoi văzînd că Patrocle rămîne nepăsător, înțelese că nu-i nici o primejdie.

— Eu, cu Patrocle, nu mă tem de nimica, murmură Lizuca și trecu puntea.

Văzu o clipă în apă o fetiță fantastică și un cățel ciudat. Și fără să se mire prea mult, intră în iarba dumbrăvii.

Mesteceni, plopi și ulmi se ridicau la deal pe costișă, cu ramurile încurcate și neclintite în vîltoarea asfințitului. De acolo de sus, curgea parcă pe subț arcurile ramurilor un painjeniș de ape trandafirii. Și în tăcerea poieniișelor, pe un gheb de pădureț bătrîn, o ciocănitoare vesti sosirea drumeților.

Ca și cum erau așteptați, păsărele mărunte apărură legănîndu-se pe vîrfuri mlădioase de singer. Priveau pe Lizuca cu ochișori ca vîrfuri de ace, și-o întrebă toată deodată ce caută în împărăția lor.

Însă Patrocle era acolo. Ridicîndu-se pe picioarele de dinapoi, hămăi la ele de două ori și le amenință cu laba.

Rîzînd mărunțel, păsărelele se făcură nevăzute. Dar în furca unui mestecăn apăru alt stăpîn al locului: un mierloi mirat, care se uita la fetiță cînd cu ochiul drept, cînd cu cel stîng. Era negru și cu ciocul galbăn. Și cu mare îndrăzneală strigă spre Lizuca, cu glăsușoru-i de fluier:

— Chiorchioșeto hăi!

„E cam obrăznicuț dumnealui...” gîndi Lizuca. Și-l întrebă cu blîndețe:

— Ce ți-am făcut eu matală, de spui că-s urită și încrușată? Eu sînt o fetiță năcăjită și mă duc la bunicii mei.

Mierloiul sări pe o crenguță mai apropiată, privi blînd pe fetiță și ciripi moale în gușă:

— Lizucă... Lizucă...

Fetița începu a rîde. Patrocle se năpusti asupra mestecănelui, și mierloiul săgetă prin painjenișul de aur spre tănișurile dîmbrăvii.

V

*Duduia Lizuca găsește gazdă
bună în Dîmbrăvii.*

Îndată ce soarele scăpătă după culme, luna, alungată de pe tărîmul celălalt, ieși în răsărit la marginea dîmbrăvii.

Niciodată Lizuca nu văzuse luna așa de aproape și așa de mare. O neliniște i se furișă în suflet. Spre asfințit, în fundul pădurii, clipeau încă fire de jar sub spuză; într-acolo se strecurau nesimțit cele din urmă păsărele, dîndu-i bună sara. Și cu toate că spre răsărit se înroșă luna și creștea lumina

peste picla ogoarelor, în pădure o umbră tainică și deasă se întindea, izvorînd din văi și cotloane necunoscute.

Lizuca se simți puțințel înfricoșată.

— Ce ne facem noi, Patrocle? întrebă ea pe cățel. Drumul nu se mai cunoaște.

Prin ușoara întunecime viorie, cățelul îi atinse minile cu botul și o privi amical. Cu Patrocle lângă dînsa, n-avea de ce se teme. Asta o vedea foarte bine duduia Lizuca.

— Patrocle, îi zise ea, eu știu că tu ești cățel vrednic și viteaz; dar ce ne facem noi dacă ne-om rătăci în pădure? Acu ar fi mai bine să cioplim o toacă de lemn de tei și s-o aninăm într-un vîrf de copac. Cînd bate vîntul, toaca sună și buncii ne caută și ne găsesc. Dar nu putem face toacă, pentru că n-am luat cuțit de-acasă.

— Se-nțelege, răspunse Patrocle, fără cuțit nu facem nici o ispravă.

— Atuncea ce-i de făcut? Iaca, în cer, Dumnezeu a aprins luminările, dar cararea tot nu se zărește. Așa nu putem sta. Eu zic să căutăm un culcuș.

— Asta-i lucru prea ușor, răspunse Patrocle.

— Bine; atuncea hai să mergem. Dar cui putem noi cere găzduire într-o noapte ca asta și în așa singurătăți?

Cățelul porni înainte, aduîmecînd prin iarbă. Copilița băgă de samă că de o parte și de alta a cărării florile își ple-caseră capetele și dormeau. Într-un colț de umbră, îi apăru o luminică.

— Acolo trebuie să fie o casuță pentru noi, murmură duduia Lizuca.

Apropiîndu-se de lumina licuriciului, cunoscă că se află lângă o scorbura de răchită bătrînă. Pletele lungi ale ramurilor cădeau cătră ea și se clătinau alene.

— Asta-i o casă foarte bună, mormăi Patrocle.

Atunci Lizuca își ceru voie de la răchită:

— Mătușă răchită, șopti ea cu sfială, ne dai voie să intrăm în casă la mata?

Răchita o mîngie lin și îi dădu drumul în scorbura.

— Aicea-i foarte bine, Patrocle, grăi fetița cuibărindu-se. Văd că este saltea și pernuță de mușchi. Mă învălesc cu paltonașul și-mi pun bereta-n cap și pot dormi împărătește. Uite, este loc și pentru tine.

Căţelul intră şi el în scorbură, pe fereastră, şi se ghemui lângă copilă.

Lizuca începu iar a vorb încet.

— Patrocle, eu cred că nu trebuie să ne temem de mama pădurii. Aici is locuri curate . . . Sfinta Miercuri stă aproape. Ştii de ce mă tem eu?

— De ce te temi?

— De bursuc. Am auzit că bursucu-i foarte rău.

— N-are decît să vie, mormăi cu dispreţ Patrocle; am eu ac de jocul lui!

Chiar în clipa aceea, Lizuca dădu un ţipăt. O umbră răsărise într-o diră de raze ţupăind cătră scorbură. Din cînd în cînd se oprea, se înălţa şi mişca două coarne lungi şi drepte.

Lizuca abia putu să îngine cu spaimă:

— Iaca bursucu, Patrocle!

C-un lătrat scurt, Patrocle se şi repezise. Corniţele fantasmei căzură. Lizuca o mai văzu numai o clipă prăbuşindu-se năprasnic spre tufărişuri.

— Ştiu eu că Patrocle nu se teme de nimica! zîmbi ea.

Se auzi glasul căţelului ţihnind răsunător în pădure.

— Patrocle! strigă fetiţa; nu mă lăsa singură. Şi scoţînd capul din scorbură, duduia Lizuca aşteptă, în tăcerea cuprinsului, întoarcerea tovarăşului ei. Îl auzi într-un tîrziu venind: tip-tip. Intră gîfînd şi se cuibări lângă ea. Apoi mormăi nemulţămit:

— N-a fost decît un iepure!

— Grozav se temea de mata! îi zise Lizuca cu admiraţie, mîngîindu-l.

În dumbravă se făcuse deplină tăcere şi un întuneric tainic, prin care totuşi ochii vedeau cu uşurinţă. În tăcerea aceasta, un greieruş începu să ţîrîie melancolic, aproape. Lizuca îl ascultă atentă.

— Cîntă frumuşel, şopti ea.

— Da, dar nu prea mă lasă să dorm, mormăi Patrocle.

— Nu ştiu de ce, dar mie nu mi-e somn deloc. Aşa-i de frumos şi de bine. . . Eu n-am cunoscut niciodată dumbrava asta. Acuma văd că-i o pădure ca-n poveştile pe care mi le spunea mama. . . Nu mai sună greierul. A tăcut.

— A făcut foarte bine, îngînă somnoros Patrocle.

Tăcu greieruşul. După el o privighetoare îşi umflă de cîteva ori glasul, pe un virf de smicea, într-o rază de lună.

— Asta ce-i? întrebă cu mirare fetița. Patrocle nu-i răspunse.

Dumbrava rămase iar tăcută în fumul ei de lumină, ca într-un vis. Și duduia Lizuca înțelegea că în farmecul acela are să se-ntimple ceva deosebit. Și aștepta cu inima bătând și cu ochii așintți.

Și deodată clipiră candelă verzi de licurici în două șiraguri, și văzu pajiștea de flori deschisă către un părete de stincă, între doi mesteceni bătrini. În lumina verzie, fără zgomot, o ușă de cremene se mișcă și se dădu la o parte, și din întuneric de peșteră apărură minunată arătare. Erau niște omușori mititei, numai de două palme de la pământ. Le luceau fețele și ochii de zîmbet.

Fetița voi să-i numere.

— Nu se cade să ne numeri! se auzi o voce subțirică. Să știi că sîntem șapte!

Și duduia Lizuca nu-i numără: și știa că sînt șapte prichindei. Și veneau încet către ea prin dumbrava fermecată, printre candelăle licuricilor; și parcă ei singuri străluceau de lumină.

În frunte păseau un bătrinel și-o bătrinică, cu plete albe și cu obrazurile rumene, îmbrăcați în straie de mușchi. După ei, patru prichindei cu bărbi cărunte purtau un pătuț de mlașă împodobit cu cicori și sulcină. Și pe pătuțul acela, pe un tronișor de piatră, sta o domnișă mai miuțică decît toți și bălaie ca griul. Avea pe cap cunună de maci sălbatici și era îmbrăcată într-o haină lungă de culoarea pietrei de rubin.

Inima duduii Lizuca bătea tot mai tare.

— Vă cunosc, șopti ea cu nespusă fericire; v-am văzut la bunici acasă, într-o carte veche, pe care o cetea mama cînd era ca mine.

VI

Aici s-arată cine sînt prichindeii

Bătrînii se opriră și bărboșii lăsară încet pe pământ pătuțul de mlașă. Domnișă sări sprintenă de la locul ei și ieși înainte. Apoi, fără nici un zgomot, cu toții se așezară pe iarba în fața scorburii. Domnișă sta între bătrînii; și cei patru cu bărbi

cărunte îndărăt. Își ridicară odată cu toții capetele și priviră țintă la fetiță, cu ochii lucind ca niște nestimate.

Întâi începu a vorbi Domnița cu un glăsușor de păsărică;

— Duduie Lizucă, așa-i că-ți plac sfaturile și poveștile?

— A, da, răspunse copila, învăluită de o căldură plăcută. Spunea mama că fără povești viața omului ar fi tristă și sarbădă. . .

— Noi știam că ai să vii la noi, vorbi iar Domnița. Am pus de pîndă, la marginea pădurii, pe țincul pămîntului, și, cînd te-a primit răchita în căsuța ei, el s-a coborît în peșterile noastre și ne-a dat de știre. Noi ieșim de multe ori, noaptea, și petrecem cu vietățile care fug de om. Mie-mi pare foarte bine că ai venit în noaptea asta. Am trimis un iepure să deie de veste în toate părțile că ieșim în lumina lunii. Noaptea, dumbrava asta este o împărăție fermecată pe care oamenii de rînd n-o pot niciodată cunoaște.

Luînd în degetele-i fine o vîrgușă albă, subțire ca o îngliță, Domnița prichindeilor făcu un semn de amenințare spre pîrâu. Și deodată Lizuca văzu în locul punții de lemn arcuindu-se peste malurile negre un podișor de argint cu parmaclîc în filigran. Și șopotul apei începu a s-auzi ca un cîntec moale sub răchită.

Domnița făcu alt semn și lumina lunii începu a curge în poieni ca o ploaie. Iar pe cărări, printre ierburi și flori, începură a sosi jivinele dumbrăvii. Erau iepuri mari care-și mișcau urechile și mustățile, și guzgani roșii cu priviri viclene, și popindoci care făceau semne cu lăbuțele. Și peste podul de argint trecu greoi bursucul. Și ridicînd cumințe cărăruia pînă în fața adunării, se ridică în două labe, se ploconi, apoi începu să joace ca un ursuleț. Duduia Lizuca se minuna cum o ființă așa de închisă și de ursuză ca bursucul poate să joace și să fie veselă. Pe deasupra tufișurilor prinseră a filfii, cu aripi de puf, paseri necunoscute. Și prin lumină treceau gînganii negre, caradaște mari și fluturi de noapte. Și privighetoarea porni iar să cînte nevăzută.

— Așa venim noi aici și petrecem, zise iară Domnița. Oamenii dorm și nu știu nimica.

Ceilalți prichindei începură a ride.

— Noi, vorbi bătrînelul, de mult am despărțit viața noastră de a muritorilor. Demult, foarte demult, trăiam și noi la lumina zilei; și cînd au început a se înmulți oamenii și au

pătruns în locurile noastre, a fost un bătrîn al nostru carele a vrut să trăiască în pace cu ei. Îl chema Statu-Palmă și era morar. Avea o moară mititică la apa Moldovei și măcina foarte bine și frumos grîul oamenilor. Dar muritorii, fiind proști și răi, n-au lăsat să trăiască lingă ei asemenea meșter fără păreche. Cînd stăteau la foc lingă moară și beau o băutură galbănă din sticle lucii, năcăjeau pe bătrînul nostru Statu-Palmă, îl trăgeau de barbă și-l rideau că are un trup așa de mărunțel.

Într-o zi morărașul s-a supărat foarte. A sfărîmat pietrele cu ciocanul și a ridicat pentru totdeauna stavilele de la opust. Și lăsînd moara moartă și pustie, a încălcat pe iepurele lui cel bătrîn și-a fugit departe de oameni, în locuri singuraticе. De aceea bătrînului aceuia de-atunci nu i-au mai fost deloc dragi oamenii. Din singurătatea lui, ieșea adesea la drumul mare, la vaduri de ape, ori la hanuri vechi și, la inserat, apropiindu-se de focurile pămîntenilor și de sfaturile lor, făcea felurite pozne vrednice de mirare. Au oamenii despre isprăvile lui multe povești ciudate. Atunci, după ce s-a lăsat de morărit, bătrînul ne-a îndemnat pe o samă dintre noi să venim aici în dumbrava de la Buciumeni.

Bătrînelul tăcu o clipă. Dudaia Lizuca băgă de samă că toate jivinele, gîngăniile și paserile stăteau ca de marmoră în lumină, ascultînd.

— Și unde-i el acum? întrebă ea cu sîială.

— Cine? Statu-Palmă? El de mult s-a tras pe tărîmul celalalt și nu-i mai place să vie în lume. Acu-i bătrîn și slab. Și s-adună din cînd în cînd acolo și stă de vorbă cu Strîmbă-Lemne, Sfarmă-Piatră și alți uriași din străvechi timpuri. Prea mult nu petrece cu ei, căci uriașii sînt cam greoi la mînte, destul de urîți, nepoliticoși și lacomi. Totuși e nevoit să-și petreacă cu dinșii ceasurile de singurătate. De altminteri mult nu mai au de trăit. Uriașii, după ce au ajutat cîndva pe Făt-Frumos să omoare pe balauri și pe zmei, nu mai au ce face alta decît să treacă în întunericul cel veșnic. Statu-Palmă își așteaptă și el din veac în veac sfîrșitul. Cîteodată e trist, gîndindu-se la moarte. Deși viața noastră-i lungă și ne numărăm anii cu miile, și am putea fi fără sfîrșit, văd că ne vine și nouă vremea. Așa într-o zi are să moară bătrînul. Și cum oamenii iubesc tot mai puțin poveștile și-și uită lesne prietînii,

nu va trece mult și avem să închidem și noi ochii. Și peșterile au să rămîie de-a pururi închise.

Duduia Lizuca simți lacrimi în ochi.

— Asta nu se poate! șopti ea. Dacă vă duceți dumneavoastră, ce fac eu?

Bătrînica începu deodată a lăcrima și a suspina.

„Întocmai ca bunicuța“, se gîndi Lizuca.

Ceilalți prichindei zîmbiră. Bătrînelul se aplecă și puse mîna pe fruntea copilei.

— Fii liniștită, Lizucă, pentru că noi nu te lăsăm. Numai astă-primăvară a fost în primejdie dumbrava. Mulțămesc lui Dumnezeu c-am scăpat.

— Ce-a fost astă-primăvară? întrebă copila.

— Nu-ți aduci aminte? Tatăl tău a venit la bunic ș-a cerut să vindă dumbrava, căci are nevoie de bani.

— Da, da, da! își aduse aminte Lizuca. Multă vreme l-a năcăjit și l-a îndemnat mămica să vindă dumbrava. Da' nici eu, nici Patrocle nu voim. Și nu vrea nici bunicul.

— Apoi da; bătrînul n-a vrut cu nici un preț și se supărase grozav și striga că asta nu se poate. Că asta-i pădurea fetei. . .

— Ș-a noastră! adăugă subțirel Domnișă.

— Iar dacă răzășul ar fi fost slab, urmă prichindelul, ș-ar fi lăsat să omoare pădurea, atunci izvoarele ar fi secat, iarba s-ar fi ofilit, s-ar fi dărîmat stîncile și noi ne-am fi nevoit să pribegim în cine știe ce pustietăți!

— Așa-i că aici e mai bine decît în alte părți?

— Da. Noi ne-am deprins cu dumbrava aceasta de cînd ne-a adus aici Statu-Palmă. Avem tainice peșteri sub deal și trăim în ele o viață liniștită. Vara, ieșim adesea, ca acuma, și petrecem. Și cînd începe a cădea frunza și a se pustii pădurea, ne închidem în tainiți ș-așteptăm să treacă iarna. Din cînd în cînd ajunge pînă la noi glasul vijeliilor, depărtat și stîns ca o plîngere. Noi dormităm pe paturi de cetină și mușchi, ori stăm treji în capul oaselor și șoptim povești; și ne aducem aminte de întîmplările verii trecute. Din bagdadia peșterii coboară lumina sîdefie a stalactitelor, și-n funduri se vîd licărind izvoarele fără moarte. O dată pe zi, în tălgerașe de scoici, ospătăm alune și merișoare de măcieș. Și bem apă curată din degetare de ghindă. Noi nu sîntem lacomi și ne mulțămim cu foarte puțin. Ș-așa așteptăm cu bucurie vremea cînd poc-

nește ghița pîrăului și sună șuvoaiele ca o muzică a primăverii. Atunci, în cea dintîi noapte cu lună plină, deschidem peștera și ieșim să vedem în poieni viorelele, toporașii și ciuboșica-cucului.

VII

Povestea cu zîna închipuirii.

Bătrinelul se opri și duduia Lizuca privi în juru-i. Văzu cum toate jivinele și paserile s-au întors cu ochii lucind către Domnița și înțelese că toate așteptau și de la dînsa o poveste. Și se bucură nespus. Observă apoi că bursucul se așezase cu botul pe labe, cuminte și blind, clipind din cînd în cînd din ochii lui de jeratic. Patrocle scosese și el capul din scorbura și se uita la toate; însă, fiind cățel năzdrăvan, nu se mira de nimic.

— Știu și eu o poveste, cîntă Domnița cea mititică și balaie, da-i veche tare, de pe cînd dumbrava Buciumenilor ținea una cu alte multe dumbrăvi, pînă la munții cei mari. Pe-atuncea satele erau puține și cetățile unde și unde cîte una. Și prin codri umblau zimbri și pe ape paseri mari care acuma s-au dus la mările de ghiță. Și-n sate sălășluiau oameni buni care credeau în împărăția noastră a minunilor. Iar în cetăți trăiau, ca și acuma, învățați mari, care nu credeau.

Și așa, în această dumbravă frumoasă și veche, s-a zvonit cum că s-ar fi aflat o zîna cum n-a mai fost, subțire și albă, cu ochii albaștri și cu părul de aur pîră în pămînt; și frumuseța ei astfel era încît veneau și urșii cei bătrîni din munte, și mistreții, ca să-ngenuncheze înaintea ei. Și cînd ieșea în întunericul poienilor se făcea în juru-i soare și izvoarele susurau mai dulce.

Și la șezători, în sate, băieții și fetele vorbeau despre dînsa ca despre minunea minunilor. Aflaseră ei veste de la codri, de la vînt și de la ape; că de văzut încă n-o văzuseră.

S-a dus fama acelei zîne cu părul de aur peste nouă mări și nouă țări. S-a auzit și prin cetăți despre dînsa. Și s-au găsit feciori de crai care au luat armele și au încălicat, și au venit cu oșteni, să cuprindă pădurile și să găsească pe zîna. La venirea lor s-au împrăștiat câprioarele, s-au ridicat

la cer passerile; dar zadarnic au căutat și au răscolit sihlele, căci n-au găsit nici pe zină, nici palatul.

Dar vorbele și poveștile tot umblau prin lume. Și s-a găsit un Făt-Frumos dintr-o cetate de departe, care, auzind despre zină și despre frumuseța ei, s-a ridicat și el și-a venit cu toți ai lui.

Iar el credea în zina aceea. Și cum a intrat singur în poieni, la vremea de sară, și-a prins a cînta dulce dintr-un fluieraș de os, zina i s-a înfățișat îndată lingă izvoare, i-a zîmbit și i-a vorbit astfel:

— Făt-Frumos, tu ai crezut în mine și m-ai avut în sufletul tău, de aceea, cînd m-ai chemat, eu am venit. Și de acum dragostea mea are să-ți încălzească viața, și năcazurile tale vor avea răscumpărare, și-ți voi aduce florile min-gîerii în ceasul morții.

Făt-Frumos o asculta fermecat. Glasul ei era pătrunzător și suna ca o strună de aur.

Cînd a făcut un pas spre dînsa, ea a ridicat degetul și l-a oprit.

— Să vii și mine sară, i-a zis ea zîbindu-i.

Și el a venit și în alte dăți, cînd amurgul umple poienile de taină. Și era fericit cum n-a fost nimeni altul pe pămînt.

Iar curtenii lui și vracii, călcîndu-i pe urme și vînd să cunoască și ei pe zina cu părul de aur, nu vedeau la izvor decît pe Făt-Frumos singur. Și ei nu credeau în împărăția minunilor și au început a vorbi că nu este nici o zină în dumbravă. Și i-a auzit Făt-Frumos și s-a mirat de cuvintele lor.

— Făt-Frumos! i-a vorbit atunci, cu îndrăzneală, un vracî cărturar, voim să cunoaștem și noi adevărul. Cere-i zinei inelul, și adă-ni-l dovadă despre ființa ei.

Și sara, la izvor, Făt-Frumos i-a cerut zinei inelul.

— Acesta-i lucru pămîntesc, i-a răspuns ea zîbind, eu nu port podoabe deșarte; dragostea mea prețuiește mai mult decît nimicurile muritorilor.

Aducînd Făt-Frumos acest răspuns, vracii i-au dat un foarfece și l-au sfătuit să taie în ascuns o șuviță din părul de aur.

Și-n altă sară, găsind vreme potrivită, Făt-Frumos a tăiat o șuviță de aur și a ascuns-o în sîn. Apoi, după ce s-a

întors și s-au strîns învățații, cînd a vrut ca să scoată dovada, n-a mai aflat nimic lîngă inimă.

Adunîndu-se mare sobor de învățați și vraci împrejurul lui Făt-Frumos, au deschis cărți, au întins pergamente, au ținut cuvîntări lungi și au dovedit deplin că-n dumbrava noastră nu este nici o zîină și totul nu-i decît o bolnavă închipuire.

Atunci Făt-Frumos, crezîndu-i, a încălicat și s-a întors cu mare alai la împărăția lui. Dar era înnegurat și cu inima mîhnită, și multă vreme după aceea stătea și se gîndea ca la ceva pe veci pierdut; dar icoana cea minunată de altădată nu-i mai lumina negura ceasurilor. Ș-a murit cu sufletul uscat și bătrîn ca al tuturor oamenilor. Și în clipa morții nu i-a adus nimeni floarea mîngîierii.

Ci oamenii cei săraci și proști, care au rămas în ținuturile noastre, au urmat să creadă în zîna cu părul de aur. Din cînd în cînd o vedeau în amurg, lîngă izvoare.

VIII

La hotarul împărăției minunilor.

Bătrînica începu iar a plînge, și suspină ușurel:

— Domnița noastră a spus o poveste foarte frumoasă, pe care eu de mult o uitasem.

Duduia Lizuca își întoarse privirile spre bărboșii cei cărunți și-i văzu stînd neclintîți ca niște stane.

Întrebă pe bătrînel, arătîndu-i cu degetul:

— Da' ei nu spun nici o poveste?

Ochii bărboșilor sclipiră toți odată spre ea, ca niște frunze de plop. Buzele lor rumene zîmbiră în bărbî.

— Nu, răspunse bătrînelul, ei nu prea au vreme să se gîndească la povești, căci sînt meșteri fauri. Ei ies rar în poieni. De obicei, ziua și noaptea, bat cu ciocanele pe nicovale, în cotloanele lor, unde arde foc nestins. Acolo bat aur și argint și făuresc scule. Și scot, din tainițile numai de ei știute, pietrele nestimate. Și adună comorile pe care le-au îngropat în pămînt oameni de demult. Și o dată pe an, în noaptea lui Sfîntu-Ion de vară, scot din peșteri pulberile de aur și le împrăștie pe vînt. Ș-atuncea se deschid sinziencele,

primesc pulberile și înfloresc așa de frumos. Tot în noaptea aceea se văd arzînd comori și ei le caută scurmînd pămîntul cu căzmăluțele. Dar lucrează așa de tainic și de iute, încît oamenii nu-i văd niciodată.

Bătrînica începu iar a plînge.

— De ce plîngi iar mata, bunicuță? o întrebă Domnița.

— Mi-am adus aminte și vreau să spun și eu o poveste, răspunse cu glăsușor moale băbuța. Este aici în vale, nu departe de dumbravă, o căsuță de răzăș. Și trăiesc în căsuța aceea oamenii de multă vreme. Sînt întăi tineri, pe urmă îmbătrînesc și se duc pe o neîntoarsă cale. Și se ridică cei tineri și-imbătrînesc și ei. Și mie mi-s dragi și mă duc de multe ori la dînșii, sara, de mă uit pe fereastră în casă. Dar într-un rînd, am văzut sub icoane și sub candelă o femeie tînără și albă, cu ochii mari, și lingă ea sta o copilă, și femeia o mîngîia și vorbea așa:

— Draga măicuții, tatăl tău mă uită și mă lasă, și eu mult n-am să mai trăiesc. Cînd eu n-oi mai fi, tu să nu plîngi mult și să nu-ți uiți jocurile. Cînd vei vrea să mă vezi, să fii singură. Atunci să te gîndești la mine și eu voi veni. N-am să fiu decît o umbră, totuși te voi mîngîia și te voi îmbrățișa.

Inima Lizucăi izbucni pripit în piept.

„Așa a vorbit mama cu mine într-o sară! gîndi ca închi-zînd ochii. Bătrînica asta era atunci la fereastră și se uita la noi. . . “

În inimă, parcă-i picurau lacrimi.

Prichindeii o crezură adormită.

— Copila adoarme, zise bătrînelul; ce facem noi acum? Aici n-o putem lăsa, căci în zori vine vînt rece pe văgăuna pirăului, îi înțepă obraji și îi ofilește ochișorii. La noi în peșteri n-o putem duce. Cînd s-a trezi, poate să-i fie frică; și, ziua, țara noastră a minunilor n-are ieșire la lume.

— Atuncea, vorbi cu sfială băbuța, s-o ducem la pămîntenii de pe coastă, în căsuța de care am vorbit.

— Gîndul tău e bun și cuminte, bunicuță. . . încheie zîmbind Domnița.

Duduia Lizuca deschise ochii. Acuma vedea soborul de lingă scorbura mai depărtat, ca printr-o sticlă fumurie. Domnița făcu semn cu vîrguța-i subțirică. Unul din prichindeii cărunți se ridică și trase de la briu un ciocănel de argint. Apoi alese cu grabă un clopoțel cu pai înalt și, așezînd

cupaflorii un licurici, porni repede cu făclioara aceea spre
ca ptiului. Luminița luci în negura văii, apoi sui coasta
mpotrivă. Apărea și dispărea printre tufișuri. Dumbra
urcă îghețase în tăcere, ca într-un cristal.

Pest pirău se auzi deodată limpede ciocănelul de argint,
itind le trei ori în fereastra pămîntenilor.

Făcbara se arată iar în negura pirăului. Și prichindeii
mași, ridicînd soborul de sub răchită, zimbiră cu prietinie
aduî Lizuca și se traseră iar spre peștera lor fermecată.
Șa taică se deschise la apropierea lor, apoi se închise
simți în urmă-le. Licuricii se stinseră. Jivinele se traseră
întuecimea sihlei. Paserile filfiiară spre stele. Și Lizuca,
och închiși, auzi lingă ea pe Patrocle lătrînd cu minie
e trei ori. Glasul lui umplea de răsunset noaptea și dumbra.

Altglas de cățel, mai subțire și mai depărtat, îi răs-
unse. Și Patrocle hămăi iar de trei ori.

Ca rezită dintr-un somn, duduia Lizuca vedea din scor-
ura e o lumină tremurătoare mișcîndu-se în negura văii.
auzi gasuri. Cățelul, zvîcnind de lingă dinsa, se repezi
u larră spre lumina străină.

Înficoșată și totuși cu credință în prietinel său, Lizuca
șteptăși tremura de răceala nopții.

În vonul celor două glasuri de cățel, umbre viorii se
propiră. La lumina roșcată a unui felinar, fetița văzu nelămu-
it doibătrînei care semănau cu cei din peșteră. Și se miră,
ăci smăneau și cu bunicuții ei.

Se simți purtată pe brațe. Ecourile lătrăturilor căzură
otînd-se în vîgăuni. Și somnul miezului nopții îi amorți
eplintrupușorul obsesit.

IX

Bunicii aveau livadă și albine.

Cîd deschise duduia Lizuca ochii, se văzu într-o chilioară
albă șîntr-un pătîșor curat sub poclăzi. Pe fereastra deschisă,
văvăle soarele. Perdeluțele de borangic filfiiuau ușor și boarea
liminții mîna pînă la copilă murmurul prisăcii și miresme
le măcină și isop.

Icoanele și candela luceau sus în colțul răsăritului. Lizuca le cunoscuse. Era în căsuța bunicilor ei. Se odihnisese în pătisorul în care crescuse și dormise odinioară și măicuța ei, care acum nu mai este.

Și deodată chemă în gând pe moartă. Și închizind ochii, o văzu ca totdeauna, vorbindu-i blînd, cu obrazul palid și cu ochii mari. Îi primi pînă în inimă mîngîierea. Și oftă încet. Deschizînd iar ochii, îi păru bine că a ajuns la bătrîneii ei.

Pe o scoarță vîrstată, jos, pe dușamea, dormea încovrigat Patrocle. Fetița voi să-l strige, bucuroasă. Apoi se răzgîndi și tăcu.

Și deodată, cum sta așa, auzi glasuri în livadă. Erau glasuri de sfadă. Urechea ei ațintită deosebi îndată tăișul cristalin al mămicăii. Și, tot așa de ascuțită, bătaia de țarcă a slujnicuței. Și, liniștit și blajin, răspunsul bunicului.

— Mă rog dumneavoastră, zicea mămica, puteți fi așa de buni să-mi dați o lămurire? Asară, cînd am trimes pe Elena să vadă dacă n-a venit aici copila, dumneavoastră ați răspuns că nu știți nimic despre așa ceva și ați avut aerul că vă înspăimîntați. . .

Iar Elena își sumuța glăsușorul într-adaos:

— Și chiar ne cerea cont, că Lizuca s-ar fi rătăcit și s-a pierdut!

— Ș-acuma, urmă cuconița, după cît pricep din ce spuneți dumneavoastră, copila-i aici.

— Da, răspundea cu liniște bunicul. Am înțeles de la o vreme unde s-o caut. Și am găsit-o tîrziu rătăcită în pădure.

— Asta este ceva inadmisibil, observă c-o întorsătură ironică mămica. Ce credeți dumneavoastră, că mă pot mișca pe mine asemenea povești pentru copii?

Slujnicuța se repezi iar:

— Eu chiar de asară am înțeles totul!

Urmă o clipă de tăcere. Apoi vocea bunicului se ridică puținel întăritată, cu accent rar și îndesat:

— Ce vorbe sînt acestea, mă rog? Care povești pentru copii? Ce-ați înțeles de-asară? Ce nu voiți să înțelegeți acum? Și la urma urmei ce poftiți de la mine?

— Am venit să luăm copila! Ca s-o las aicea e cu neputință!

Lizuca se făcu mititică sub poclăzi.

Bătrînul ridea cu amărăciune:

— Cum se poate, frate dragă? Curios lucru! Dumneata ai venit s-o iei — dar eu nu vreau s-o dau. Destul am răbdat pînă acuma. Știu că n-ai vreme mata și trebuie să pleci, dar aș putea să-ți spun o istorie lungă din care se vede că este o cuconiță care grozav s-ar bucura să se isprăvească cu fetița cum s-a isprăvit cu mama. Și, cu duhul blindeții, să se bucure în tihnă de munca răzășului. Dar asta, draga moșului, nu se poate; căci răzășul cunoaște de mult drumul judecăților. Și la judecători acu avem să spunem mai multe, după cum se cuvine, și fără nici o rușine, ca oameni proști ce ne aflăm. Așa încît fă mata bine și du-te acasă și lasă aici în pace pe fetiță și pe cățel.

Lizuca întinse capul și șopti tremurat:

— Auzi, Patrocle?

— Aud, mormăi cățelul cu nepăsare. Se vedea că de-acuma nu-i mai păsa de nimica.

Dar vocea mămicăi se ridică iar, aprigă. Și într-o vreme bunicul o întrerupse serios:

— Cucoană, bine ar fi să te potolești. Nu da așa de iute din mini, să nu ți se întimplă vrun năcaz!

Dar mămica nu voia să știe și-și mlădia glasul înalt și cristalin. Cînd deodată slobozi un țipăt așa de sfișietor, încît Lizuca tresări din culcușul ei și zvîcni în picioare. Și după țipătul cucoanei, izbucni răcnetul de moarte al Elenei.

Aproape în aceeași clipă o ușă scundă se deschise și din odaia de alături se strecură, spre pătucul fetei, bunicuța, măruntă și firavă, cu ochii ca două cicori șterse.

Părea înspăimîntată. Întindea minile-i uscate spre copilă.

— Draga bunicuței! Așa-i că te-au trezit din somn? Șopti ea. S-a întîmplat chiar cum a spus dumnealui (dumnealui era bunicul)! S-au apropiat prea tare de știubeie și albinele s-au repezit la ele! Acuma ies fugind pe porțiță. Bat cu minile în toate părțile și nu pot scăpa. După-amiază, cuconița n-are să se mai poată uita la musafiri decît c-un ochi.

— Cum? strigă Lizuca. Au săgetat-o albinele?

— Da, drăguță, închipuiește-ți!

— Și pe servitoare?

— Și.

— Tare bine-mi pare! răspunse cu răutate Lizuca. Și lui Patrocle-i pare bine. Și cînd oi vedea pe tata, am să-i

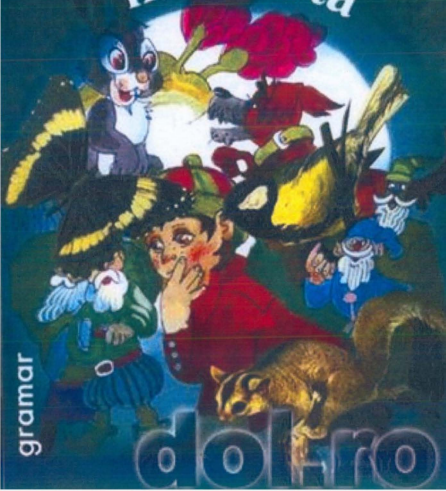
hotărăsc că eu mai bine mor și nu mă duc de aici. Și am să-i spun c-am auzit pe mămica cum ridea în salon cu domnul Micuș.

— Draga bunicuței, dragă, suspină bătrîna trăgînd spre pieptul ei căpșorul tuns al fetei. Și începu a plînge încet și a-și trage lacrimile din nas. Iar duduia Lizuca, legănată domol, închise ochii. Și-n miros de busuioc, la pieptul bătrînei, cu mirare nouă, începu a-și aduce aminte de întîmplările nopții, la hotarul împărăției minunilor.

Neagra Șarului, 1922

MIHAIL SADOVEANU

Dumbrava minunată

gramar

doliro